

Důležitost odstupu a univerzální příběh

Oddálení od reálií aktuálního světa → jasněji vidět vztah mezi obyčejným a nadpřirozeným, profánním a sakrálním.

Nadhled

Probuzení nové vize, čerstvý pohled na skutečnost

Robert Scholes – Strukturální fabulace – Literatura je silou umožňující přijmout – na racionální i emoční rovině – lidskou odpovědnost za budoucnost světa.

Terry Pratchett

záměrně typizované postavy, typizované příběhy poukazují ke své univerzálnosti, všudypřítomnosti a opakovanosti.

Základní příběhy, vzorce, které se mohou zhmotnit, naplnit v každé době a každé zemi.

Kruté příběhy x veselé kulisy

Vnitřní členění fantastické literatury

Tradiční model

Science fiction Fantasy Horror
science fantasy, hard sf,
vesmírná opera
utopie, antiutopie, kyberpunk

volná fantastika, volná fantazijní hra, příběhy s tajemstvím, slipstream,
fantaskní literatura

Magický realismus?

Michal Ajvaz, Gabriel Marcía Márques, Jáchym Topol, Čingiz Ajtmatov, Markus
Zusak, Haruki Murakami

Horor – patří nutně do fantastiky?

Podle čeho se charakterizuje?

Nikoli podle obsahu (a tj. výskytu fantastického prvku), ale na základě estetických kritérií

Soustředěnost na archetypální komplex lidských pocitů vyvolávajících hrůzu a děs.

Psychologický redukcionismus až pornografie děsu

Ondrej Herec – Fantastika a realismus

„Blízku príbuznosť hororu s inými žánrami fantastickej literatúry presvedčivo dokumentuje hojný výskyt hororových prvkov vo fantasy aj vo vedeckej fantastike, a naopak, hororový des účinne podporuje odborná alebo pseudovedecká argumentácia či iné techniky kognitívneho ozvláštnenia.“

Nelze stejným způsobem doložit příbuznost hororu s detektivkou?

Science fiction X Fantasy

V současné podobě spíše rámcové, typizované a intuitivní

Povrchní dělení podle charakteristických kulis:

Science fiction

Poznávání vesmíru
Roboti a vyspělá technika

Setkání s představiteli mimozemského
inteligentního života

Fantasy

Dobrodružné výpravy různorodých
skupinek

Čarodějové a draci

Zářící meče a magie

Elfové, trpaslíci, středověké kulisy

Co když elfové dorazí na planetu zemi jako delegace z vesmíru?

Méně povrchní dělení

Orientace na časové ose

Science fiction

Budoucnost, osud lidstva

Technika, objevy

Dnes tušené problémy

Kolonizace vesmíru

Obrat vědy proti člověku

Genocida jiných bytostí

Fantasy

Minulost

Středověk – podle technické vyspělosti
a společenského uspořádání, feudální
systém, omezená vzdělanost

Inspirace

Vědou

Mytologií, pohádkami, středověkou romancí

Metoda

Extrapolace

Transcendence, náboženství, sklon k mysticismu

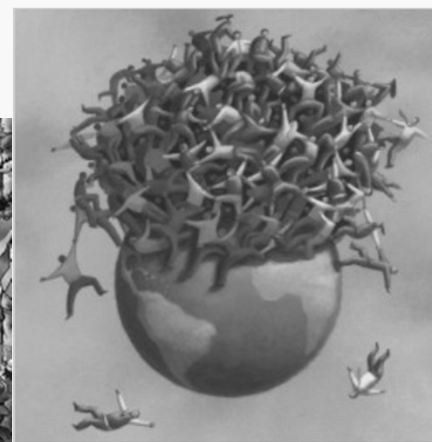
= přenesení současných jevů do budoucnosti a jejich zveličení do extrémní polohy. Konfrontace se soudobým, čtenáři známým, stavem – hrozba přelidnění, klimatické změny...

Harry Harrison - Místo, místo! Více místa! (1966, česky 1995)

Přístup

Racionálnost

Romantismus

Kritérium vysvětlitelnosti

James Gunn – Touchstones

Realistické otázky x psychologická uvěřitelnost

PLATÍ TO?

Ikony science fiction – (Wolfe) – roboti, monstra, mezihvězdné cesty...

Pokročilá technologie a (pseudo)vědecká hantýrka

Isaac Asimov: Špatná SF „zastávaná řadou lidí, kteří vědí velmi málo o vědě a kteří raději volně spekulují, aniž by se museli namáhat osvojit si pravidla hry.“

Vědeckofantastická literatura

Science fiction – hard SF – vědeckofantastická literatura (VFL)

Ivo Železný – *Stvořitelé nových světů: „Science fiction je realistická část fantastické literatury, která užívá v reálném, ať už budoucím, přítomném či minulém světě znalostí a vynálezů, které v době vzniku díla nebyly všeobecně známy, skutečností, které dosud nenastaly, a teorií, které nebyly uplatněny v praxi. V obou případech pomyslnost čili fantastičnost je první určující znak, sepětí s vědou druhý určující znak science fiction.“*

Hrozba realismu

Cleve Cartmill

Astounding Stories

(John Campbell), 1944

Extrapolace

Hyperbolizace

Od známého k neznámému

Od zkušenosti k víře

**O VFL se nedá hovořit v době,
kdy ještě neexistovala věda jako
typ lidské činnosti a jako relativně
samostatná společenská síla.**

**Vědecké poznatky nemohou být
pouze kulisou ani platformou.**

Umělecký nositel vědeckého poznání, popularizátor vědeckých poznatků.

Imanentně vyjadřuje i ničivé síly přírody a temné stránky duše.

Hal Clement – Těžká expedice, Arthur C. Clarke, Greg Bear, Greg Egan..

Stanislaw Lem

